

De glubske hey'er

Den 28. september kan Arbejdernes Fællesorganisation i Odense, nu LO Odense, fejre 125 års jubilæum. Så længe er det, siden de første lokale fagforeninger sluttede sig sammen i et samarbejde for at få større slagkraft og indflydelse.

Fagforeningerne var vokset frem i kølvandet på industrialiseringen, næringsfriheden og afskaffelsen af den gamle lavsorganisering. I Odense dukkede de første fagforeninger op i 1870'erne. De fik ikke noget langt liv, både fordi de blev bekæmpet af arbejdsgiverne, og fordi det lykkedes velmenende borgerlige kræfter at splitte de utilfredse ved at oprette Den danske Arbejderforening i Odense – en organisation, der nok talte for bedre vilkår for arbejdstagerne, men som ikke ville sætte magt bag kravene, og som i realiteten da også var styret af arbejdsgivere. Byens socialistiske fagforeningsfolk omtalte den foragtligt som Tevandsforeningen.

I 1880'erne måtte man begynde nogenlunde på bar bund, og da et af de første socialdemokratiske folketingsmedlemmer i cirkusbygningen Pantheon i januar 1885 talte om Estrup og socialpolitikken for 3.-4.000 tilhørere, blev det signalet til sammenslutning på flere fronter. Et par måneder senere blev der grundlagt en socialdemokratisk partiforening, og hen på efteråret grundlagde partiforeningen sammen med fire af Odenses dengang syv fagforeninger en fællesorganisation. Det var skomagere, skræddere, vævere og cigarmagere, der sad med omkring bordet, mens snedkerne, tømmerne og typograferne endnu ikke var repræsenteret.

Flere fagforeninger var der simpelt hen ikke i byen, så langt de fleste af nutidens fagforeninger har en kortere historie end Fællesorganisationen. Den nye sammenslutning kom hurtigt i ilden, for der kunne nok være brug for at samle kræfterne – både fordi datidens lønninger ikke tillod større udskjelser, og fordi arbejdsgiverne mange steder svarede på de nye organisationer ved målrettet at afskedige dem, der ville være medlem af en fagforening. Endelig var der bestemt også noget at kæmpe for på arbejdstiden – snedkerne i Odense havde f.eks. i 1871 tiltrådt et reglement, hvorefter svendene skulle arbejde fra kl. 5 morgen til kl. 7 aften – med to timers pause i løbet af dagen. Med en seks dages arbejdsuge gav det en ugentlig arbejdstid på 72 timer.

1890'erne blev en storhedstid for Fællesorganisationen – man fik f.eks. oprettet en strejkekasse, en sygekasse og arbejdernes egen bospisningsanstalt, Samaritanen. Men det blev også en tid med mange arbejdskampe. En af dem foregik på glasværket, hvor konsul F.L. Hey nægtede at acceptere fagforeningen som repræsentant for arbejderne på virksomheden, og hvor han 14 dage efter konfliktens udbrud med fogedens hjælp fik sat strejkende glasmagere ud af glasværkets arbejderboliger. Konsulen antog i stedet nye udenlandske glasmagere, der arbejdede som ”skruebrækkere”. Under denne som mange andre strejker stod Arbejdernes Fællesorganisation med formanden, stolemager A.N. Petersen, i spidsen for indsamlingen til de strejkende arbejdere, og det var i denne forbindelse stolemageren på et møde udtalte, at der var andre hey'er end dem, der fandtes i havet, og de var alle lige glubske! Den udtalelse kostede formanden en bøde på et par hundrede kroner, og da han ikke kunne betale, måtte han sidde bøden af i fængsel, og fællesorganisationen måtte betale sagsomkostningerne. Først i 1907 kom der igen en fagforening for de odenseanske glasmagere.

Ved andre lejligheder gik arbejderne af med sejren i de lokale konflikter, og forståelsen blandt arbejdsgiverne for nødvendigheden af en organiseret arbejderstand voksede – efter den landsdækkende storkonflikt i 1899 indgik arbejdsgivere og arbejdstagere på landsplan det såkaldte septemberforlig, der siden har været en vigtig grundsten i det danske arbejdsmarkeds organisering.

Koordinationen af strejker og arbejdskampe overgik nu i første række til fagforbundene i København, men for Arbejdernes Fællesorganisation var der stadig opgaver – både med indsamlinger til strejkende og på andre områder. I 1904 blev organisationens første samlingssted (Kongensgade 51, også kaldet Det blå Øje!) skiftet ud med nybyggeriet af Folkets Hus i Dansestræde, og nogenlunde samtidig blev socialdemokraterne repræsenteret i byråd og Folketing. Det nye århundrede blev for Fællesorganisationen også startskuddet til aftenundervisning gennem Arbejdernes Aftenskole (senere AOF, i Odense fra 1907), ligesom man tog sig af Arbejdernes Brændselsforsyning som en af de kooperative virksomheder, der efterhånden voksede frem.

Fra 1893 til 1919 var medlemstallet vokset fra 1.000 til rundt regnet 10.000, men bevægelsen undgik ikke interne stridigheder – både mellem repræsentanter for faglærte og ufaglærte og mellem tilhængere af den socialdemokratiske tankegang og de mere revolutionært anlagte. I Odense brød den sidstnævnte splittelse ud i lys lue 1918-1922, og i et års tid havde syndikalisterne erobret formandsposten i Fællesorganisationen. Det foregik få dage før Påskekrisen i 1920, da kong Christian X på uparlamentarisk vis havde afskediget regeringen. Kravet om generalstrejke lød ved den lejlighed også fra den odenseanske arbejderbevægelse, der havde samlet omkring 10.000 deltagere til et møde på Albani Torv.

Et år senere tilbageerobrede socialdemokraterne magten i Fællesorganisationen, og formanden for de lokale smede og maskinarbejdere, I. Vilh. Werner blev ny formand. Med ham i spidsen kom Fællesorganisationen snart ind i roligere vande, og selv om det varede mange år, inden socialdemokraterne erobrede magten i etatsrådernes by, blev posten som formand for Fællesorganisationen et led i den opbygning af Werner, som kulminerede, da han i 1937 kunne sætte sig i borgmesterstolen. Samtidig betød valget, at opgaverne i Fællesorganisationen måtte overlades til andre.

De, der havde frygtet konsekvenserne af et magtskifte i byrådet, kunne snart ånde lettet op. Revolutionen udeblev, og det er talende, at da Werner i 1937 for første gang gik i spidsen for en majdemonstration som borgmester, skete det med noget så borgerligt som en bowlerhat!

Byen voksede fortsat, og så længe det gik godt for industribyen Odense, voksede Fællesorganisationen også, og til en gang efter 2. verdenskrig gav det vel mening i større omfang at tale om Socialdemokratiet og fagforeningerne som en bevægelse, der virkelig dominerede i almindelige arbejders liv. I de sidste årtier har den etablerede fagbevægelse været trængt, både af konkurrence fra faglige organisationer, der ikke har samme opfattelse som den af begrebet solidaritet, og af ny erhvervsprofil, der har betydet, at forbundene under LO har mistet mange medlemmer. Det ændrer dog ikke ved, at LO Odense – der repræsenterer godt 36.000 lønmodtagere (ved 100 års jubilæet godt 58.000), nu fordelt på 15-20 fagforeninger - kan se tilbage på de 125 år

som en tid med mange resultater for dens medlemmer og en helt anden anerkendelse af faglig organisering end ved bevægelsens gennembrud.